

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет психології

кафедра психології розвитку

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПРАКТИКУМ З ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітня програма «Психологія»
Спеціальність С4 Психологія
Галузь знань С Соціальні науки, журналістика та інформація

Затверджено на засіданні кафедри психології розвитку
Протокол № 1 від 26 серпня 2025р.

Івано-Франківськ – 2025

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Практикум з вікової психології»
Викладач (-і)	професор Хімчук Ліліана Іванівна
Контактний телефон викладача	+380990019475
Е-mail викладача	liliana.khimchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредитів ECTS, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	згідно розкладу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс «Практикум з вікової психології» є важливим компонентом професійної підготовки психолога, складається з двох змістових модулів: «Основи психології розвитку особистості та методи її дослідження» і «Психологічна робота на різних вікових етапах: супровід і розвиток особистості». Практикум спрямований на закріплення знань студентів, отриманих у рамках вивчення теоретичних курсів, таких як «Вікова та педагогічна психологія», через реальні практичні завдання та дослідження. Курс передбачає індивідуальну і групову роботу, що допомагає розвивати у студентів комунікативні навички та вміння працювати в команді.	

Студенти навчаються критично оцінювати результати своїх досліджень, розуміти їхні обмеження та вплив на практичну діяльність психолога. Курс сприяє розвитку навичок планування, проведення і аналізу досліджень, що є важливим аспектом професійної діяльності психолога. У практикум включені психологічні задачі для формування у студентів застосовувати теоретичні знання на практиці. Самостійна робота студентів з практикуму передбачає коротке конспектування питань, які виносяться на самостійне опрацювання, написання реферату або доповіді, самостійне проведення методик дослідження осіб різного віку, узагальнення і представлення результатів дослідної роботи у форму презентацій, тез, усних доповідей.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення курсу «Практикум з вікової психології» є *ознайомлення* студентів із теоретичними підходами, що використовуються в дослідженнях з вікової психології; *опанування* специфічними методами і техніками, що застосовуються для досліджень закономірностей розвитку та функціонування психіки людини на всіх етапах життя; *формування* здатності розробляти дослідницькі проекти, формулювати проблему та постановку цілей і завдань, розробляти гіпотезу та застосовувати дослідницький інструментарій для виявлення індивідуально-психологічних особливостей особистості; *розвиток* критичного мислення щодо власних досліджень і можливих шляхів його удосконалення, навичок конструктивної взаємодії, толерантності та поваги до різниці в індивідуальних можливостях та темпах розвитку учасників освітнього процесу. *Цілі навчальної дисципліни* – *знати* предмет, завдання, структуру вікової психології, методи дослідження вікової психології, теоретичні підходи здійснення досліджень, закономірності розвитку людини; *вміти* застосовувати одержані знання у професійній діяльності.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, на основі раціонального планування організувати, координувати, контролювати та оцінювати діяльність і взаємодію суб'єктів у сфері психології.

Фахові компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології, реабілітаційної психології.

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних

явищ.

СКЗ. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

Програмні результати навчання

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР21. Забезпечувати оптимальні психолого-педагогічні умови розвитку особистості з урахуванням її індивідуально- психологічних особливостей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин	
	Денна	Заочна
лекції	10	
семінарські, практичні заняття	20	
самостійна робота	60	

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна / вибіркова
3	053 Психологія	2	вибіркова

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість годин					
	лекції		практичні заняття		сам. роб	
Модуль I	ден на	з.ф. н.	денн а	з. ф. н.	денн а	з.ф.н.
Основи психології розвитку особистості та методи її дослідження						
Тема 1. Вступ до практикуму. Практична роль психолога у віковому розвитку особистості. Мета і завдання дисципліни. Загальні особливості психічного розвитку особистості. Значення оцінки психічного розвитку особистості в контексті вікової і педагогічної психології. Роль практичного психолога у супроводі вікового розвитку: напрями роботи у закладах освіти та поза ними. Взаємодія	2	2	4	2	12	16

психолога з педагогами, батьками, адміністрацією. Практична робота. Аналіз нормативних документів. Аналіз теоретичних понять, що стосуються психічного розвитку особистості.						

Тема 2. Методи психологічного дослідження у віковій психології. Поняття методів психологічного дослідження. Класифікація методів (спостереження, опитування, тестування, експеримент, аналіз продуктів діяльності). Особливості застосування методів опитування, анкетування та спостереження у роботі з учнями, вчителями, батьками. Використання математичних та статистичних методів у психології. Етичні норми та вимоги до дослідження у шкільному середовищі. Наративні, арт- та ігрові методи у роботі з дітьми. Наратив як спосіб діагностики і корекції. Арт-терапія, казкотерапія, гейміфікація. Практична робота. Огляд і апробація психодіагностичних методик для різних вікових груп. Використання наративного методу для вивчення особистості на різних етапах розвитку. Розробка власних анкет, опитувальників, планів спостереження. Презентація створених онлайн-опитувальників на сайті «Всеосвіта». Представлення власного наративу як методу самодослідження. Аналіз практичних психологічних задач і визначення оптимальних методів їх дослідження.	2		4	2	12	16
Модуль II Психологічна робота на різних вікових етапах: супровід і розвиток особистості.						

Тема 3. Формування інформаційної бази для проведення психологічної роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Запит психологу як перший етап підготовки до проведення психологічної роботи з клієнтом. Збір інформації про дитину. Діагностична бесіда з дитиною. Психологічні методики збору інформації про дитину. Складання психологічного анамнезу дитини. Специфіка представлення інформації про дитину. Практична робота. 1.Складання запиту психологу. Вправа: розробка формулювання запиту від батьків або педагогів для психолога. 2.Збір інформації про дитину. Вправа: складання анкети для батьків і педагогів. 3.Проведення діагностичної бесіди з дитиною. Вправа: моделювання діагностичної бесіди з використанням кейсів. 4.Застосування психологічних методик збору інформації. Вправа: практична робота з опитувальниками, тестами та проєктивними методиками. 5. Складання психологічного анамнезу дитини. Вправа: на основі отриманих даних скласти письмовий психологічний анамнез. 6. Представлення інформації про дитину. Вправа: підготовка звіту або презентації для педагогів та батьків. 7.Аналіз кейсів. Вправа: розбір конкретних ситуацій збору інформації та складання психологічного профілю дитини.	2		4	2	12	16
Тема 4. Діти та підлітки у кризових періодах: навчання та подолання стресу в умовах воєнного стану. Кризові періоди розвитку особистості. Вплив навчальної діяльності, труднощі учіння. Кризові періоди в умовах воєнного стану. Механізми подолання криз: основні психологічні стратегії саморегуляції та адаптації: взаємодія з сім'єю та педагогами. Приклади психокорекційних і профілактичних програм (групові заняття, арт-терапія, інтерактивні формати). Практичні рекомендації для педагогів та батьків, як виявляти ознаки кризи. Поради щодо підтримки навчання та емоційної стабільності. Організація безпечного та адаптивного навчального середовища. Практична робота. Аналіз конкретних ситуацій. Практичні алгоритми допомоги у кризових ситуаціях. Вправи. Аналіз відео матеріалів з теми.	2		4		12	16

Тема 5. Розвиток професійних інтересів і творчого потенціалу юнацтва. Концепція Говарда Гарднера та її вплив на формування професійних інтересів старшокласників. Стратегії В.О. Моляко для розвитку творчого потенціалу особистості учнів. Практична робота. Діагностика типів інтелекту особистості за методикою Г. Гарднера. Тренінгові вправи з моделювання творчих стратегій. Розробка кейсів, мініпроектів профорієнтаційного та креативного спрямування.	2		4	2	12	16
	10	2	20	8	60	80

7. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – залік Максимальна кількість балів – 100. Практичні, семінарські заняття – 30 балів, Самостійна робота / індивідуальне/творче завдання – 15 балів. Контрольна робота – 5 балів. Залік – 50 балів.
Вимоги до письмової роботи	Тематичне тестування

Семінарські /практичні заняття	Максимальна оцінка – 30 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік Форма здачі – комбінована (усна, письмова).

7. Політика навчальної дисципліни

1. *Письмові завдання* виконуються у формі контрольної тестової роботи.
2. *Академічна доброчесність*. Принципи академічної доброчесності лежать в основі викладання та взаємодії зі студентами. Ця підготовка базується на Кодексі честі Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, Положенні про Комісію з етики та академічної доброчесності, а також Положенні про запобігання академічному плагіату в університеті. Ознайомитися з цими документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату>.
3. *Відвідування занять*. Пропуски практичних занять студент повинен відпрацювати згідно з «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника», внесеним змінами від 19 травня 2023 р. (Наказ № 309).
4. *Контроль знань* здобувачів регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника» і «Порядком організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Карпатського національного університету імені Василя Стефаника», введеного в дію наказом ректора № 447 від 24 липня 2015 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19 травня 2023 р. <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/organizatsia-osvitnjogo-protsesu.pdf>
5. Результати *неформальної освіти* зараховуються на основі «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника», доступного за посиланням: <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основні нормативно-правові документи:

1. Закон України «Про освіту» (у редакції від 01.01.2021) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 01.08.2023).
2. Концепція розвитку педагогічної освіти. МОН України Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti> (дата звернення: 01.08.2023).
3. Кутішенко В.П., Ставицька С.О. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум: Навч. посібн. К. Каравела, 2012. 448с.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://univd.edu.ua/index.php?id=99&lan=ukr>.
5. Положення про запобігання академічному плагіату в Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату> (дата звернення: 01.08.2023).

Основна

6. Бедлінський О. І. Проблема періодизації підліткового віку в сучасному суспільстві. Практична психологія та соціальна робота. 2, 2011. С.49-54. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/716/1/ПРОБЛЕМА%20ПЕРІОДИЗАЦІЇ%20ПІДЛІТКОВОГО.pdf> (дата звернення: 01.08.2023).
7. Видра О.Г. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 112с.
8. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 2-ге, перероб., доп. Київ-Івано-Франківськ: «Нова Зоря», 2020. 436 с.
9. Москалець В. П. Психологія особистості: підручник. Вид. 3-ге, перероб., доп. Київ: Ліра-К, 2020. 364 с.
10. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти. Затверджені Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 30.04.2020 р. № 584. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovo-metodychna_rada/2020-metod-rekomendacziyi.docx (дата звернення: 01.08.2023).
11. Поліщук В. М. Вікові кризи в підлітковому і юнацькому віці: базові симптомокомплекси: монографія. Суми. *Університетська книга*. 2018. 477 с.
12. Поліщук В.М. Вікова періодизація та вікова класифікація. Науковий вісник Харківського університету. Серія Психологічні науки. 2017.(2). С.103-108. [Електронний ресурс]. Режим доступу: [nvkhp_2017_1\(2\)_21.pdf](#) (дата звернення: 01.08.2023).

13. Савчин М. В Василенко Л.П. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид, перероб., допов. Київ. *Академія*. 2017. 366с.
14. Павелків Р.В. Вікова психологія. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://textbook.com.ua/psihologiya/1473452495/s-3?page=1> (Дата звернення 01.09.2023).
15. Файфер Л. Краудер А., Хал Р. Практична когнітивно-поведінкова терапія для дітей та підлітків. Понад 200 вправ для підтримки з тривожними та емоційними розладами, з розладами поведінки, дітей з аутизмом та СДУГ. Пер. з англ. Л.Н. Красножон. Київ: « Науковий. Світ», 2023 , 278 с.

Допоміжна:

16. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 392 с.
17. Коць М. О., Ятчук Т. М. Специфіка діагностики особистісної сфери підлітків з особливими освітніми потребами. Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 12. Упоряд. Р.В. Павелків, Н.В. Корчакова; ред.кол.: Р.В. Павелків, В.І. Безлюдна, Н.В. Корчакова. Рівне : РДГУ, 2019. С. 120-127.
18. Методичні рекомендації до написання дипломної роботи для здобувачів другого (магістерського рівня) вищої освіти: навчально-методичне видання. Укладачі: Н.І. Луцан, І.Б. Червінська., Хімчук Л.І. Івано-Франківськ: ПНУ Е-видання, 2023. 64 с. <https://drive.google.com/file/d/1zIhrJ-AEaSQc6hJRiSEOaEgzDy-ercGe/view>
19. Хімчук Л.І. Учіння молодшого школяра та його психологічний супровід. Методичний посібник. Івано-Франківськ. 2008.104с.
20. Ушакова І.М. Курс лекцій з психології розвитку. URL: http://univer.nuczu.edu.ua/e-books/006/pb.htm#До_змісту

Інформаційні ресурси:

1. Наукова електронна бібліотека. (Книги, підручники, дисертації, автореферати.) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal> (дата звернення: 01.08.2025).
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2025).
3. Наукова бібліотека Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Режим доступу: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.pnu.edu.ua/> (дата звернення: 01.08.2025).

Викладач,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри психології розвитку

Ліліана ХІМЧУК